

Цетиње, 3. јануара

На глобусу европске политике кад је у Цариграду дан, у Бечу је ноћ, кад у Цариграду ликују, у Бечу се мрште. Цетиње и Биоград су на средокраћи и подједнако се радују како дану на истоку, тако и ноћи на западу. Јер што је јасније сунце у Стамболу, тим је код нас дан љепши, а што је црња ноћ у Бечу, тим су наше наде веће.

Баш сад је то случај. Муњевитом брзином долетјела је вијест, да се Краљ гордога Албиона спрема Султану у походе, и то одмах почетком фебруара. Ушљед тога наступило је у Цариграду весеље. Турска штампа прихватила је то благовјештење с великом радошћу. Долазак једнога тако великог владоца догађај је од великог замахаја. Шта он значи, не треба да нам кажу турски листови. Погледајмо Беч, и одмах ћемо бити с тим начисто. У Бечу се на ту вијест одмах смркло.

Ако се та посјета обистини, то ће бити још један тежак удар за аустро-угарску освајачку политику. И ако велики Краљ Едвард VII. неће доћи да тјера политику, ипак ће његова посјета Њ. В. Султану и турској пријестоници бити од велике политичке важности. Тиме ће енглески утицај у Цариграду неоспорно постати пресудан, а то значи да је за Аустро-Угарску прецвјетало цвијеће, којем су се у Бечу још којекако надали. То унапријед значи тоталан пораз све политичке акције те земље, коју је започела на Високој Порти.

А зна се шта је хтјела. Хтјела је да се силом Бога наметне за пријатеља и татора. Од освојача, који једним оком и сад још гледа на Солун, хтјела се је прокријумчарити као јемац за интегритет турских земаља. И од кога да је брани? — Од Србије и Црне Горе, као да је Турској њена помоћ потребна, и као да се не може сама бранити.

Нити је Турска једна тако пропала фирма, да јој треба сумњиво јемство аустро-угарско, нити јој је потребно аустро-угарско пријатељство по тако скупу цијену као што су Босна и Херцеговина. Она данас има друга јемства и друге много искреније и моћније пријатеље. Ту је Русија, па Француска па Италија и Енглеска. Енглеска у првом реду. Благодарени њима, грабеж на Балкану није узео шире размјере, и то је прва добит. Друга је у дипломатској потпори, коју јој оне у овој кризи указују, а трећи ће бити на европској конференцији. Шта се ту пртља и намеће Аустрија? Ко њу зове, ко њу тражи, ко њу напошљетку и верма данас у Цариграду? Сва њена обећања, све пријатељство које нуди и свака накана коју даје, мало вриједе према

оном што Турска добива од благовољења великих сила, које не стоје уз аустро-угарску монархију.

Исто толико мало вриједе и њене пријетње. Аустро-Угарске се данас нико не боји. Аустро-Угарској се данас многи смију, видећи је како се кочопери, како пријети, а последије како се покорно на све стране сагиба. Спала је да жељно по свијету пабирчи повољне ријечи које су ту и тамо по разним свјетским редакцијама пале на њену адресу. Гладном је завар и мрвица хљеба, а њој кад се неко смилостили да јој прозбори коју лијепо ријеч. Све то помоћи јој неће. Све те ситне амбиције падају пред великим потезима политике великих европских држава, које је гажењем њихових потписа на Берл. Уговору изазвала и озлоједила.

Удари се за ударом нижу и краја им и конца још нема. Таман је одхујала Извољскова изјава, одмах последије анексије, која ју је погодила као гром из ведре неба, дошао је говор енглеског министра спољних послова Сер Едварда Греја, који је не мање поразио. Надала се у Француску, а њен министар спољних послова проговорио је у парламенту и погодио ју је новим громом. Уздала се у Италију, а Титони јој је наду својим говором у италијанској комори просто разнио. Извољски је дошао да је докусури, Миловановићев говор упао је као граната, која се распрела гдје су најгушћи редови били, и сад је дошао на ред велики везир Ђамил-Паша, који извјесно неће аустро-угарскоме министру спољних послова објесити орден Османије у бриљантима.

Колико све ово досад, и да су били силни удари по образу бечке мјеродавне господе, толико их ни један није забољео, као вијест о посјети Њ. В. Краља Едварда Султану у Цариград. Таман кад је Аустро-Угарска измолила да се обнове преговори за споразум о Босни и Херцеговини, и баш када се је највише понала да ће успјети, долази догађај који све наде своди на нулу. Учвршћен пресудан утицај енглески у Цариграду, значи пораз аустро-угарских планова и коначно приступање Турске Енглеској, Русији, Француској и Италији, уз које смо наравно ми и Србија. То значи пет великих сила противу Аустро-Угарске. То даље значи, да ће напори Еренталови остати жалови и да из замршене ситуације неће моћи изићи с читавом кожом.

Изгледа, да је пошљедња дипломатска акција његова у Цариграду уједно и пошљедњи напор једнога човјека, који се дави. Не успије ли, прва пошљедница биће његов пад, а друга преокрет у држању монархије у спорном питању. Ово му је пошљедњи рок и он, судећи по

свему, испашће краћи но што се надао. Истина, он ће Турској понудити све што може, а обећаће десет пута више, али мудри турски државници наћи ће лако, да им то ни најмање не може на теразијама уравнотежити добит, која им предстоји у помоћи пријатељских сила. Поступе ли противу њихове воље, губитак на тој страни биће много пута већи, но добитак на овој. Никада Аустро-Угарска не може дати то, што могу пријатељске силе. А последије сепаратни аустро-турски споразум не би ни вриједио, јер судбина Босне и Херцеговине није више дјело саме Турске, ни саме Аустро-Угарске, па ни њихово заједно, него дјело Европе, и то је Извољски у своме значајном говору сасвим јасно показао. Биће оно што Европа ријеши, и Турска нема рачуна, да квари кругове пријатељских сила.

Долазак Краља Едварда у Цариград биће доказ, да их Турска не мисли и неће кварити. То знају у Бечу врло добро и за то је сад тамо наступио дубок мрак — мрак, који силази с лица десперантних бечких државника.

Миловановићев говор

Проговорио је најзад и г. Миловановић, министар спољних послова братске нам Краљевине Србије. Говорио је у Скупштини. Разумије се само по себи да је могао говорити само о питању Босне и Херцеговине, које је како за Србију, тако и за Црну Гору питање живота и смрти. Поступком једне велике силе дотјерани смо до дува. Ми се даље не можемо помаћи, зато морамо напријед, напријед по сваку цијену. Не зато што нас туда тјера бјеснило, него љута невоља која се више поднијети не може. Трпјели смо јуначки докле се могло, сад, кад је трпљењу крај, морамо се борити: натјерани смо на то.

Бадава се бечка штампа пренемаже трудећи се да Монархију представи као невинашце. Европа види ко је овоме великом разгару крив. И бадава се труди да представи нас као нарушиоце мира и изазиваче, Европа и то цијени по заслуги. А.-Угарска се истакла као освајач, и онда је тим ријешено и питање ко носи одговорност за могуће пошљедице. Кривац ни у коме случају није онај који се брани. Ту изличност, која је у природи саме ствари, не може аустро-угарска штампа никаквим софизмом да изопачи. Њени су труди у томе погледу узалудни. И ако признајемо да су њене бравуре у томе погледу достојне хвале, она није постигла циљ коме је тежила. Дјјство њених изоначавања уродило је пошљедицама које није очекивала. Смијех и презрење био је одговор.

Ту неславну улогу она игра и данас. Брани једну неправедну ствар и онда нема куд него да се баца у очајничке софизме. Брани гажење свих обзира према праву других, гажење једнога међународног

уговора, и ту наравно не може играти другу улогу већ ову коју игра.

Сад се ухватила за говор д-ра Миловановића. Упечаток, који је тај говор учинио на њу и на мјеродавне кругове у Бечу, мора да је био дубок. Одзив је био збуњен, као кад чујете да говори онај, који се, повријеђен, диже са земље, сав изубијан. Ту је бадава тражити смиао и дошљедност. Он говори што му диктују богови и изненађење.

Да је утисак био дубок, свједочи онај агарантни тон. То као да су и сами увидјели, па су се пожурила да одмах у почетку нагласе, како их Миловановићев говор оставља сасвим равнодушне. И зато што су остали потпуно равнодушни и ударили су у онолики лелек и пријетње и адвоцирање. У све то ми сада треба да вјерујемо.

Радо би смо им учинили по вољи, али нам није могућно. Ми још нијесмо у таквој декаденцији као логичност аустро-угарске штампе. Ми схваћамо, да тамо апсолутно не може бити равноправности, гдје се диже велика вика. Спојити те двије неодлучности и тражити, да у то свијет вјерује, може чинити само аустро-угарска штампа. И само она је кадра надати се другом успјеху него што је општи смијех.

Не, нема ту равнодушности. Они су говором Миловановићевим погођени у најрањивије мјесто. Они су увјерени, да је тај говор одјекнуо по Европи силно и да је, можда, израз много мјеродавнијих фактора европске политике, но што се на први мах чини. Зато и повика.

Најбољи је пак знак да је говор силно потресао слабе живце бечке господе, службена акција барона Форгача. Добио је налог од своје владе да интерпелише срскога министра спољних послова, да ли је његов говор вјерно преведен и да ли је одиста он казао, да је Аустро-Угарска пошла у лов да зароби двије српске покрајине и српски народ који у њима живи. Акција чудновата. Сагибљива према великим силама, горди Дон Кихот је према слабима. Интерпелише страног министра и тражи да јој овај потврђује пријевод свог говора. Од тога у Бечу чине зависим даље своје држање. Пријете пријекциом дипломатских одношаја. У случају ако г. Миловановић потврди оно како су они у Бечу његов говор разумјели, Форгач би оставио Биоград. Наравно „на кратко одсуство“. Сад су „кратка одсуства“ у моди и њима Беч пријети. Пријети и нада се великим успјесима. Таквим је одсуством барон Ерентал пријетио Турској, па кад ова није ни ухом мрднула, од одсуства не би ништа и Палавини је опет остао у Цариграду. Тим истим сад пријете у Биограду. Увјерени смо да се у Биограду нико неће убијати. Стрпљењу српскога народа данас је крај.

Из Босне и Херцеговине

Како кога дана прилике се у Босни и Херцеговини стално погоршавају, а нарочито по Србе. То се најбоље види из ових извјештаја:

„Хрватска Босна.“

Из Сарајева нам пишу: Политика новог курса почела је да осваја. Она је наперена противу српског

елемента, који и овдје важи као деструктиван, а наклонена је католицима т. зв. Хрватима. Док је спала књига на једно слово; док од три српска листа излази само један и то, притиском цензуре, јадно и жалосно, вјечито искасапљен, долге т. зв. Хрвати покрећу још један лист у Сарајеву. Сам наслов „Хрватска Босна“ показује куда се циља...

Како је у Босни

Из Бања Луке добијамо ове редове: Зло је у Босни, врло велико зло. Народу овамо одавно нијесу свитали лијеви дани, али је све било при овоме садашњем смиље и ковиље. Српски живаљ нарочито је на нишану. Он је тај што општи трошак плаћа. Тамнице се пуне невиним људима, које денунцирају ни због чега. Ваља знати, да се све повукло и притајило, па опет ни са тиме власти нијесу задовољне. Оне сматрају, да је доста да је човек Србин, па да га могу оне означити за велеиздајника и буди-каквог. Мотри се и кад се ко с ким састане, а већ се нико не смије ни с ким преписивати, а нарочито са онима те су ван земље. Новина нигдје никаквих нема, а без нарочите дозволе не смије се ништа ни чинити, нити гдје кренути. Народ све то трпељиво сноси и не зна шта да чини, јер и кад би се жалио не би се користио... И код таквог стања ствари, глупо је, па ма то било и од „пјесника“, за кога рече један амерички лист „да му се може приговорити да је свргао с ума“ да тражи, да му одавде пјевамо, а нарочито да му пјевају људи као Алекса Шантић и др., јер ваља знати, да Алекси није чак ни дозвољено у Мостару да живи! И кад то стоји глупо је и суврше било са онакве висине и са позом коју је М. Павићевић па се узео довикивати ма што нама, јер се од терора не смијемо ни чути еа смо живи. А какви су ти што се затварају, најбољи је примјер Мара Тадић из Милошевића, која је затворена само зато што је подигла тужбу противу пристава што је тукао!

„Све даље вода носи малени чунић тај...“

Пошљедице „афере“

Пишу из Мостара:

Задња „афера“ у мостарској гимназији оставила је дубок траг са својим пошљедицама. Не само, што је пошљедина те „афере“ била искључење двају Срба ђака, који нијесу ни најмање били криви него се шта више, протегла на друге Србе ђаке у мостарској гимназији. Тако су сви остали ђаци, који су учествовали у тобожњој афери осјетили благодат карцера од 16 сати.

Овај мјесец осјетили су Срби ђаци и на својим оценама пошљедице „афере“, јер су им се оцјене силно погоршале и то баш нарочито оних ђака, који су били учесници те тамо њихове „афере“.

Зар је мало било госп. Кудлиху, што су два Србина ђака ради денунцирања њихових другова била искључена из завода? Кудлиху особито иду на руку фра-Мато Дивић, „Baron von Minhausen“ Антон Пихлер, још одавна познати Србо-ждер.

Не знамо докле ће трајати ти прогони, али заиста је ово једна жалосна чињеница, да се чак и у једном просвјетном заводу овако што ради.

Појачавање плодности лаких земаља

За сваког пољопривредника најважнији је основ целокупном његовом даљем раду, да своје њиве одржи плодне или да им по могућству појача плодност.

Плодне су земље ређе, а неплодних, и слабо плодних, има знатно више.

На који се начин може појачати плодност земље зависи поглавито од саме врсте земље, а то ће рећи: од њених физичких и хемиских особина и њеног састава. Уопште, може се узети, да је много теже удобрити лаке, него тешке земље.

Пјескуше и пјесковите иловаче не садрже у себи много хранљивих материја за биљке, а затим су и таквих особина, да не могу за дуже вријеме да задржавају влагу у своме горњем слоју. Природно је да у таквим зимама биљке лоше напредују, јер се рђаво хране. Поред тога, незгодне су и зато, што се у њима биљна храна, која им се ђубрењем додаје, споро раствара, а и оно што се раствори, нијесу у стању, да за дуже времена у горњим слојевима задрже, одакле би је биљне жилице могле усисати, него добар дио те хране пропуштају у доње слојеве, а нарочито када су кишне године и када се наквасе сувишном влагом, јер та влага која се врло брзо спушта код ових земаља у доње слојеве, понесе са собом у дубину знатан дио тих хранљивих материја и оне су за усвјев за свагда изгубљене. Ако ли је суша, па још дуготрајна, такве се земље сасвим осуше да у њима нема ни мало влаге. Отуда је, да крупнозрнаста пјескуша може бити само у оном поднебљу родна гдје падају често кише, и само онда, ако јој је здравина непропустљива, а при том да се и влага која у здравцу понире, не спушта одвише дубоко у земљу. Добру особину имају те земље, што се с пролећа брзо исуше, те се обрађивање земље може раније предузети, него код тешких земаља, које су у то доба још влажне, каљаве и не могу се још обрађивати. Исто тако добра им је особина и та, што су и поред честих киша с пролећа исушенији, па због тога сунчана топлота и ваздух у то доба године јаче продиру у те земље, те се раније загрију ради чега и биљке раније ницу, а та је особина, нарочито згодна за крајеве гдје се гаји рано поврће, пошто поврће тражи често кишу, па без претјеране влаге, а ово се тиме регулише што земља лако пропушта влагу, и што се влага због јаке растреситости земљине не може лако да попије у горње слојеве, јер није богата у капиларним цијевима.

У тако растреситу земљу продира лако и ваздух који потпомаже хемиско и бактериолошко распадање, што значи да се под утицајем ваздуха у растресеној земљи биљне хране и материје брже растварају него у тешким земаљама. И та би појава била одиста корисна, када се распадање не би одвише брзо вршило, јер се због брзог распадања хумус нагло троши, а то је узрок што многе хранљиве материје пропадају неискоришћене. Радњу бактерија, ваздух непосредно подстрекава, а нарочито у већој количини потпомаже развиће бактерија, а бактерије опет дјелују на распадање хумуса.

Распадање хумуса бива спорије у оним земаљама гдје има више влага, јер се бактерије у сувој земљи не могу да развијају. У тешким земаљама, гдје ваздух нема толико приступа и које од суше не пате, бактерије се не размножавају тако брзо, па се с тога у њима више хранљивих материја а нарочито азота и те материје су равномјерније разређене у земљи.

Послије овог објашњења лако је разумјети, да растресите земље не ваља одвише често орати, јер ће ваздух преко мјере продријети у земљу. Лаку земљу можемо удобрити ако је измијешамо са шумском земљом, муљем, или ситном глином, јер тако измијешана постаће више везана, збијенија. Нарочито је добро кад се такве земље ђубре зеленим ђубретом, а тако исто и повећом количином стајског ђубрета. Доказано је, да у колико у таквој земљи има више хумуса, у толико је у њој мање ваздуха, пошто се распадањем хумуса образују гласови који попуњавају шупљике земљине те не дозвољавају приступ ваздуха, и ако је земља растресита. Ушљед тога, што је мање ваздуха, и влага се у земљи дуже задржава, јер мање ваздуха, мање влаге испарава. На овај начин постоји земља влажнија и више везана. Према томе, ма да су пјесковите земље сиромашне у хранљивим материјама, можемо их при свем том толико удобрити да постану плодне. Питање је са гледишта пољопривредничког, да ли се такав рад свакада рентира? Одговор је на то кратак. Ономе, коме стоје на располагању средства, као и онај материјал који смо напоменули да је потребан за овај рад, а не кошта га ништа, томе ће се свакако рентирати и грубу грешку чини ако се овим напоменама неће да користи. Ово, што је до сада наведено поглавито важи за мршаве пјескуше. Остале растресите — лаке земље удобравају се и појачава им се плодност поред стајског ђубрета и употребом вјештачког ђубрета. По себи се разумије, да се једино и само вјештачком ђубретом не може све постићи. Јер вјештачко ђубре које у себи садржи само фосфорне киселине или калијума, без хумуса и азота неће удобрити земљу. Главно је дакле за хумус и азот. Онај, који има у озбиљу стајског ђубрета, појачаће плодност земље у довољној мјери овим ђубретом. Али се и то зна, да је ријетко газдинство које овог ђубрета у озбиљу има. Стога се за хумус и азот морамо постарати са које друге стране. Лаке земље нарочито су згодне за извјесне културне биљке, које имају ту особину да саме, из ваздуха, снабдевају земљу азотом. Код тих биљака образују се квржице на жилицама и у тим квржицама су бактерије, које црпе азот из ваздуха и ту га Gomilaју. Али пошто смо раније доказали, да се у лакшим земаљама, и у пјесковитим, падази мање бактерије, него у другим земаљама, то се најаче препоручује, да се поред редовног ђубрета нанесе на такве њиве њиве земља с других њива гдје су раније гајене биљке на којим су се жилицама образовале квржице бактерије, па ће се ове бактерије размножити и у растреситијој земљи, те ће и њу обогатити азотом, а тиме је учинити и плоднијом.

Биљке, зване лептирнице, легло су тих бактерија.

А. М.

Срби У Америци

Поводом анексије Босне и Херцеговине и пошљедица, које је она изазвала, на Србе у Америци је упућен нарочити апел, у коме се, између осталог, вели још и ово:

Данас се све мирно приправља, а такође треба и ми да се мирно приправљамо, и да без граје и ларме учинимо оно што од нас отаџбина тражи, и што нам чиста и непомућена српска свијест излаже. Промислимо зрело и схватимо што смо у овим часовима према домовини, према имену и опстанку нашем дужни. Дужни смо доста, и тој се дужности можемо одужити само ако хоћемо. Најпрва је дужност свију и свакога, да по својој најбољој могућности да доброволјни прилог за „Црвени Крст“ у Србији и Црној Гори. То је прва помоћ која се од нас тражи. Ту ће сваки учинити доста, само ако буде поклонио онолико колико може и то без оклијевања, јер ко брзо даје готово даје, или другиме ријечима, брза помоћ, готова помоћ. У сва мјеста гдје има и мали број Срба, нека се образују одбори за скупљање прилога и за припремање за сваку евентуалност. До душе неке српске колоније то су у почетку учинили, и сад су отпочеле са купљењем прилога што лијепо успијева. Упада у очи, да неке колоније, које су се толико размале, не дају више од себе гласа, и то изгледа некако чудновато, и то попуштење не можемо разумјети. Из неких и то јаким колонија, на западу Америке није се чуло ништа, скоро нити цигле ријечи, а из којих је много чега извирало онда кад то није требало. Данас је потреба, не само да подигнемо глас уз вајај браће у Домовини, већ да будемо приправни на све што се од нас тражи. Оно што смо заједнички тражили, то смо и постигли; а то је централни комитетски одбор у Њу-Јорку. Сви мјесни одбори, који су до сад основани, као и они што ће се евентуално основати треба одмах да ступе у непосредни додир са централним одбором и с њиме се заједнички ради. Не смијемо се ни за часак одаљити од своје најсвјетлије дужности, ако мислимо истински служити заједној српској замисли. Замислимо само, у каквом би метежу пали, да сваки пође радити на своју руку, и од какве би штете и печасте наше било. Најнужнија и као најпреча помоћ је, да скупљамо прилоге, који се могу непосредно — гдје нема мјесних одбора слати на руке централног одбора, а гдје има мјесних одбора, нека се сви прилози шаљу преко централног одбора. Нека се у овом случају нико не отеже и са најмањим прилогом јер и један цент добар је дошао. Схватимо само положај у ком се Српство налази, па према томе и удесимо наше дужности. Не чекајмо Божић на пожић, јер није далеко час, кад ће се ропаци њеника разлијегати по бојним пољанама. Будимо дакле сиравни, и радимо сложено.

Гласови поводом анексије

Чеси о нама

Чешки најновији и најбољи дневник „Svornost“, што излази у Чикагу, доноси

Листак из психологије акта

Васпитни услови побједе са психолошког гледишта

НАПИСАО

Стеван Ј. Радосављевић Бдин

(Наставак)

(14)

Рђаво поступање уз потпуно одсуство васпитних мјера у циљу подизања духа и општег интелекта, остатак је из старог и средњег вијека. Хоћемо ли модерну војску, морају прије свега старјешине бити модерне. Кад више од војске тражимо, треба јој више и дати. Лакше је бити ђудљив, бруталан, одбојан и налетљив него мудар, вазда одијерен и строг, пун снаге и ауторитета. Војник воли јунака, он воли да му је старешина тврд град, јер му је у напону да у њему тражи наслона и безбједности. Тота му наслона треба дати, а не рђавим поступањем огуњити га од себе.

Не треба никако ствар узети олакво и мислити да се добрим васпитањем ништа много не добија, као и да се рђавим ништа много не губи. Тако то само изгледа, јер ми не видимо шта у души војничкој бива. Али за то се то и сувише јасно види у рату, кад је обично доцкан да се што надокнади. Рђав дух у војци, апатија, мржња, тегиба, персанољубље, нечастољубље, одсуство душевне енергије итд. у миру се не виде, јер то све

маскира принудна послушност, али се у рату тим јаче испољавају. Нико не види, а у миру се позаво и без договора, само од себе, склапа зајвера да у рату сложено гдје год могу понуште и беже. То је ето плод рђавога поступања с војском у миру, плод рђавога васпитања. —

Руски војник воли свога фелдфебела (наредника) и ако је грубијан. Воли га јер му је појава јуначка и некако доброћудна; широко газ, чврсто као брјег стоји, говори одрешито и јуначки, не филграновише у понашању и говору као кокетга. Јер и руски војник воли да се око старешине омота као павићњак. Какво уздање може војнику дати старјешина, који сам дркти као стабљика?

Руски војник зна, он осјећа да га његов фелдфебел воли и ако га бубије који пут, јер фелдфебел је јакот темперамента и удара доброћудно, не пакосно. Не једанпут се је видјело да фелдфебел диже са земље војника којем се сопственом кривицом његовом мајер десно, при том га сакрменски псује, бије и — плаче. Војник то добро разумије и није му криво што га је малчице пустио кроз руке.

Наравно овим хармоничним односима много доприноси и доброћудни карактер војника. Зато он и подноси грубијанства својих старешина доста добро. Већ за Србина руски фелдфебел не био добар, јер је српски карактер дружачији и не бисмо га разумјели, макар он у ствари и најдоброћуднији био.

Све су то психички моменти које треба схватити и разумјети. Из примјера, које наведемо, може се лијепо видети шта у војци врједи јак карактер старешинаски, око којег се душа војничкова обавијати.

За бољу илустрацију рускога васпитног поступка да наведемо шта је у руској војци, која је војевала у Кипи, пишио Cavas Landor у великом листу American Review of Reviews. Писац је био лично у Кипи и присуствовао свима операцијама Европљана. По њему је руска војска просто ненадмашна. Специјално о понашању чешника спрам војника вели, да човеку није могућно а да се не изненади пажљивости, коју руски часник указује војницима, и оној мјешавини од строгости и љубазности, тако рећи фамилијарности, којом их предустрета, кара и поправља. Нико није онако с малим задовољан у рату и онако практичан као руски војник, па ипак се његове старјешине веома брину за њих и обраћају највећу пажњу свакој ма и најмањој ситници, која би војницима могла дати какву олакшицу, ради удобности и здравља. У борби су увијек и војници и старешина показивали највећу мјеру луткавства, опазности и храбрости, а ђенерали Лињевић и Васиљевски

привукли су на се општу пажњу својом оштроумношћу упоредо с бескрајном добротоу.

Из тога се види да су руске старјешине сасвим добро схватиле карактер свога народа и да се према томе управљају.

Како то њихово понашање сасвим одудара од онога, гдје се старјешина испне на неку педомашну господску висину и отуд третира војнике као нижу неку расу, отуђујући их од себе неовлама, пријетњама, презрењем, пакосћу итд. без и једнога зрачка очинске топлоте и саучешћа.

Удесити васпитање у војци према карактеру народном једна је од крупних задаћа мудрости наше, а бити васпитач и кад се утврди принцип, велика је вјештина. С тога старешинама треба још у школи, у којој се за старјешине спремају, давати поуке како ће као васпитачи војнога подмладака доцније радити. Тражити да сваки сам пронађе себи принцип и умјешност, значило би допустити хаос у напорима и методама, све и кад бисмо били сигурни и да ће сви дупати главу да принцип пронађу и себи метод одреде. Већина ће остати без једног и управљаће се по тренутним импулсима. Како смо ми иначе народ веома импулсиван, значило би оставити ову најважнију грану војничког живота Божијој вересији.

Међутим народи, који се озбиљно брину о напретку своје војске, не пуштају из вида

чланак из пера познатог брата Чеха г. Емила Бахмана. Чланак носи наслов: „Чеси и Балкан“ у коме је г. Бахман вјерно изнио данашње стање на Балкану и оцртао положај Славена у Аустро-Угарској поводом анексије Босне и Херцеговине као и германску најезду на исток, спомињући, да једини спас лежи на Балкану у том, да се ујединимо и да у тој заједници лакше станемо на отпор германском продирању на исток и присвајању југословенских земаља. Истиче праведне захтјеве Србије и Црне Горе и симпатије које гаји чешки народ према нама.

Г. Бахман је угледна личност међу Чесима и међу свим Словенима у Америци. Отрагу 15 година био је уредник чешког листа, сада има велику трговину застава и свих друштвених прибора, с којом је познат свима Србима и Словенима. Он је тајник „Словенског удружења у Чикагу.“

О енглеској штампи

У „The Evening Post-у“ енглеском дневнику, што излази у Њу Јорку у претпрошлом четвртак изашао је повећи чланак из пера Д-р. Паја Радосављевића, професора из Њу Јорка, о приликама на Балкану, а највише о Босни и Херцеговини. Г. Радосављевић је као познаваца Босне и Херцеговине, изнио вјерну слику тамошњег стања и „културног развитака“ од стране Аустро-Угарске и њене нечовјечне владавине за 30 година и стим нас је задужио да му јавно признамо, јер писање у енглески новинама од велике је важности, а особито у данашње вријеме. Кад је већ ријеч о енглеској штампи и нама, онда мислимо да не би згорег било да рекнемо двије три о том. Српски лист „У. Српство“ вели: Сви народи потлачени, који раде да се ослободе и да збаце са себе јарам рописки, којег им је непријатељ метнуо, зближују се к великим народима и своје невоље њима кажују молећи их за праведну заштиту. Узмимо и друге народе мале; у том случају они издају листове на језику оног народа коме упућују своју молбу за заштиту, па и мањи народи од српског то раде и. пр. Бугари, Арбанаси и т. д. Они већ имају такве своје листове на страним великим језицима, као француском, енглеском и талијанском. Ми Срби тог немамо, а нарочито у Америци. Сада пак, кад је дошло вријеме да се покажемо и пред Американцима, онда је на првом мјесту штампа и јавност, те да се редовно издају какве књижице или један лист, који би се искључиво бавио нашим питањем на Балкану и који би се раширио међу Американцима. Можда ће нам когод примјетити да су то празне фразе, али ми смо тврдо увјерени да би такав лист или каква књижица много и много учињела. Упознали би америчку јавност и Американце са нашим приликама, с времена на вријеме би публиковали вјерне слике из домовине, о приликама и насиљима, која нам се чина, а нарочито од Аустрије. Кад имамо сада наш Српски Централни Народни Одбор у Њу Јорку, тај одбор би био позван да учини о том и да се у јавности прикажемо као народ, који је зрио да му се дадне слобода и који с правом то заслужује. Ово написасмо у намери, да поред наших неколико српских листова видимо

и један на енглеском језику, али који би био у народним рукама.

Бојкот турског дувана у Аустрији

Да би се осветили за бојкот, који Турци чине њеној роби, а можда да би Турску нагнали да бојкот према њеној роби обустави, аустриско министарство финансија ријешило је, да сву потребну количину дувана, коју је до сад подмиривало из Македоније, а која је износила на 20 милиона круна, у будуће набавља из других земаља, искључујући Турску.

Бојкот аустро-угарске робе у Румунији

И у Румунији отпочео се развијати бојкот аустро-угарске робе, од чега су се у Бечу грдно запрепастили. Бечка влада обратила се поводом овога бојкота својим пријатељима у Берлину, те да они утичу на румунски двор и владу, да би се тај покрет сузбио.

Поред овога појавила се у Румунија јака струја, коју предводе власници великих имања која отворено тражи, да Румунија ступи у царински рат са Аустро-Угарском, ако ова буде и даље одуговлачила трговинске преговоре са Румунијом, или ако не буде хтјела дати никакве повластике у питању о сточном увозу.

Ако би дакле дошло до царинског рата између Аустро-Угарске и Румуније, онда значи, да би аустриска индустрија и ту изгубила око 100 милиона круна годишње.

Нова изасланства

Као што јављају из Биограда, тамо је ријешено да прате нова изасланства у иностранство како би још јаче страни просвјешћени свијет заинтересовали за српску ствар. Тако ће на челу изасланства за Петроград бити Стојан Протић, а исто тако ће ићи изасланства и у Париз и Лондон.

Прогон руског новинара

Руски новинар Березовски протјеран је из Сарајева и забрањен му улазак у Босну. Али се Аустрија није ни тиме задовољила, него је овог руског новинара протјерала и из Аустрије.

А да се тако поступи ма гдје са којим аустриским подаником како би се дигла гора у „просвјешћеној“ Аустрији!

У свечаном руху!

Српски листови што излазе у Америци у пошљедње вријеме су почели много већу пажњу да обраћају на земље из којих су поникли, што је за сваку похвалу.

Поред осталог, они брижљивије гледају и на писање српских листова у отаџбини, те отуда и видимо, да су се љуто окомили на држање листа „Боке“, који излази у Котору. Добро уређивани српски лист „Балкан“ донио је противу овог листа жестоку осуду, а „Уједињено Српство“ доноси ове редове, које износимо само зато, да се види како тамо мисле. Он износи:

Пошљедњи број листа „Боке“, шта излази у Котору, дошао нам је у црвеном свечаном руху. Према познавању стања ствари и према вјестима које нам из домовине стижу, цијенили смо да и у Боки не цвјетају руже. Али по писању листа

„Боке“ онамо је завладало задовољство народа и свака срећа. Мило нам је да барем српски народ у Боки ужива све погодности од Аустрије, од чега су лишени Срби из других покрајина и земаља у чем јако сумњамо. С једне стране, мило нам је да смо Боку добро разумјели, а с друге јако жао.

Познајемо прилике, у којима се данас налази слобода штампе под Аустријом, зато се и онаково држање „Боке“ могло до некле и разумјети, али не ни у ком случају као мисао Бокеља, бар не данас у овом најкритичнијем часу за цјелокупно Српство.

У часу кад се по Прагу славенска крв лије, кад се онамо од огорчености гази аустриска застава, и кад се над градом Прагом проглашава опасно стање; кад по Крањској и Љубљани словачки рањеници јече и гдје тужне мајке и сестре сузама оплакују гробове синова и браће своје; кад народ у Далмацији од глади и невоље мре; кад тужна Херцег-Босна у ланцима пишти и кад се на све стране вјешала граде да прогутају своје невинне жртве. Кад по Хрватској и Славонији најбољи српски синови у мрачим тавницама умира, кад се Српство налази на смртној постељи, којем се са аустриског трона изриче смртна пресуда — „Бока и тада слиједи путем, да тако речемо свачијим, али најмање српским.

У овом опћем јаду и дубокоме огорчењу најдубљих осјећаја нападеног Српства, кад се Српство налази на путу — бити ил, не бити, кад се у Биограду и Цетињу пише нова драма, једном ријечју кад цијело Српство а особито оно под „културном“ Аустријом, преживљује тешке дане, чији положај баца у бригу и велике силе у Европи, лист „Бока“ је дотле дотјерала да пјева славопоје и тобож својом ружичастом појавом обрадује Српство под Аустријом, а навластито Бокеље, који се од великог добра Аустрије разбежаше по читавом свијету, што но ријеч „главом без обзира“. То држање „Боке“ — чија је појава јако била обрадовала Бокеље — данас је свакоме разумљиво и не можемо: да је разумијемо!!

Разумљиво је то са свакоје стране гледишта, тим више што нам српски листови из Аустро-Угарске долазе бијели на читавим страницама, а неки без иједног слова осим огласа. Те бијеле странице српских листова, нама причају много чега и им на тим страницама читамо много више него у „Боки“, која нам долази у црвеном руху потпуно слободна од „модре оловке“ као да у Америци излази, гдје је слобода штампе као игдје на свијету.

Осуду, што је у „Балкану“ изашла, и поред све добре воље не можемо изнијети, пошто је писаца довело држање овог которског листа толико до раздржања, да никакве обзире према њему и људима око њега није имао.

Митраљеви

У пошљедње вријеме у нашој штампи се почело чешће говорити о наоружању наше војске митраљезима. У прилог томе писању, изнијећемо овдје кратак историјски преглед развијање примјене митраљеви.

Употреба аутоматска ватреног оружја у рату није нова. Већ у борбама за ври-

јеме рата Сјеверо-Америчких Држава служили су се т. зв. аутоматским топом, који је изумио Р. Ј. К. Gatling и коме је послије промијењен назив. Много пута модифицирано и усавршено од тада, ово оружје је било усвојено у војскама и флотама већине већих војничких држава. За вријеме француско-њемачког рата, 1870—1871., први пут се појави у рату топ са танадама, познат у том добу под именом митраљеви. Што ово аутоматско оружје није дало резултате који су се од њега очекивали, то не потиче од самог оружја, већ од недовољне обуке и устројства трупа које су биле њиме наоружане и од погрешне методе употребе, која је отуда произилазила.

Сви познији важнији конструктори, као: Хочкис, Колт, Дардиер, Мадзен, Бергман, надвојвода Карло Салватор и др. ишли су истим путем који је означио Гатлинг; они су израдили аутоматска оруђа разних калибара, чија је промјена већином налазила мјесто у марини у утврђењима. Она нијесу била, нити су још данас довољно усавршена да не постоји никаква сумња о могућности њихове примјене у пољској војни.

Најчувенији и најраспрострањенији је системМаксим, чија је сигурност функционисања у тешким околностима за вријеме бурског рата, у борбама за вријеме Херера за вријеме руско-јапанског рата, доказала корисност овог оружја у пољској војни; за поморску градску војну ова је корисност била већ доказана.

Сада су готово све војске (31) наоружане митраљезима, а нарочито сви наши сусједи. Овако стоји сразмјера усвајања разних система.

Системи	флоте	сувоzemне флоте
Максим	20	21
Хочкис	2	4
Остали системи	1	6

Патриота.

Српство

Скуп у Врднику. Од како су Мађари купили рудокон у Врднику, у Сријемуу, између њих и тамошњих Срба не престају сукоби. Ових дана дошло је до потпуне битке, којом је приликом било доста рањених, а два Србина остадоше мртви, због чега су седам Мађара затворена. Да се Врдник није давао Мађарима до овога се не би дошло, а ко зна да не буде и још горе несреће.

† Ристо Шкуљевић. У Трсту је умро велики српски добротвор и родољуб Ристо Шкуљевић. Он је био угледан и имућан трговац и предсједник српске православне црквене општине у Трсту. За српску ствар покојник је радио живо и чинио је српским установама велике прилоге. Што Трст има највећу цркву у Српству њему се има захвалити. Светао му помен!

Српски народни скуп. Срби у отоманској империји држаће у Скопљу у другој половини јануара скуп, на коме ће се коначно извести српска народна организација.

ни много мању ствар од ове. У војсци не смјеје бити забатаљена ни најмања чивијница. Она је машина, која мора у свако доба прерадити да ради, а како ће радити ако јој сви интегритети саставни нијесу на својим мјестима? Кад ствар тако стоји са економијом, како бисмо смјели пренебрегнути један тако важан услов војне подобности као што је васпитање ратног интелекта и душевне енергије? —

Омиљити војнику живот војнички, такођер је веома важна васпитна чиница. Војнички живот не смјеје војник сматрати као кузук, иначе су пропади сви наши трудови. Робљу човјек не воли, а здравља није нигда допијела користи. Мрзовоља је отров који убија сваки полет, свако идеалистање и одушевљење. Мрзовоља се само одушевљава за зло. Мрзовоља само оно воли, што је противно смјероцима васпитавања, ма како они вољни били. Нијесмо ли зар свиједоци да младићи свих народа сматрају војну службу као кузук? Зашто? што су видјели да се с војницима не поступа вјерно. Данас је, нећина, у томе много боље, али ко ће да растјера стечено увјерење из прошлости, кад се је одица с војницима рђаво поступало? За то ко што треба године.

Модерно војничко васпитање, како га ми овдје замисламо, не допушта рђав поступак. По њему војнички живот постаје пријатан, јуначки епизод у животу појединца, пун

романтике и поезије, пун прегнућа, узајамне љубави и општега јуначког полета. Војник, у коме смо успјели да развијемо љубав према владоцу, отаџбини, Српству и старјешинама; војник који живи у романтици своје славне прошлости, који идеалише о будућности, такав војник има у себи већ довољно маје да заволи војнички живот. Треба то сад само подмачкати достојним понашањем старјешинског кадра, живом ријечју, пјесмом, гудлама, штивом, музиком, ратним играма, његовањем искреног другарства, подизањем слободног духа, утакмицом у ратним лукавствима и општроуљу, па допекле и певилим војничким пошлицама.

Све што смо до сад у разним приликама изређали: љубав према владоцу, љубав према отаџбини, према Српству, старјешинама, друговима и војничком животу; све што смо рапије рекли о васпитању повјесницом, минуалом сјајем, српским земаљама, старим кршним јуначким и њиховим дјелима; све што смо војнику говорили о државама и народима који грабе да нас преласте и надкрије а ако могу и уназаде, да наше земље дограбе, да нам покаже слободу — све то у рату, кад као војници треба смјело да погледају непријатељу у очи, служи као гориво за поджизање одушевљења и пожртвовања.

Можемо ли ватру наложити без дрва? Тако ни пламен одушевљења не може се подстаћи ако нема за то горива. Одушевити

некога који нема љубави, ни свијести, ни појма о прошлости, ни о општим идеалима будућности, ни осјећаја савјешности и чистотљубља ит.д. — немогуће је. Он може само бити оно што смо од њега створили: аутомат. —

Врло је важно у војсци другарство. Другарски живот чини живот пријатним. Старешине треба примјером да предјаче а и да упућују војнике на то. Војничке пошалице и ђаволије не треба кривити, јер они су саставни дио другарства и заслађују живот. Све то скупа чини да војнику омили војнички живот. Другарство је осим тога и врста цемента, која масу чини чвршћом. Чврсто везане јединице сложније су и неодрживије у рату него ли иначе. Јер што добра воља чини, то дужност не може никада.

Војнику треба објаснити и с друге стране шта другарство значи. У рату се лако може допасти невоље, рана и свакојаке оскудице. Без другарске помоћи може се у таким приликама пропасти. Добар друг то неће допустити и чинаће што му је год у власти да друга свог спасе. А долази се не ријетко и и до таквих прилика, гдје друга треба од непријатеља одбрати. Војници, који једно за друго не маре, пустиће да им друг пропадне. Војници, који се љубе, не дају то докле су им главе на раменима. Дакле у њиховом сопственом интересу лежи да се пазе и воде. А то треба његовати у миру. —

Побожност је такођер врло јака душевна сила. С научнога гледишта може се о њој мислити како му драго, с практично-војничкога она је у војсци потребна. Уздање у Бога и у правду његову даје војнику мирну душу, издржљивости и пожртвовања. Нема смрти без суђења, вели народ. Кад Бог не да, душман не може ништа: противу Божје воље узалуд је бунити се. Јака вјера, психолошки узето, јака је душевна сила. А те силе у души и хоћемо у војсци да стечемо. Она кријени, она оживљава, она поклекот диже. Што војник јаче вјерује у правду за коју се бори, више се уздаје у Бога који такођер правду брани. Јутарње и вечерње молитве, похађање цркве, причешћивања, проповиједи војних свештеника (ваљада нијесу ту само да сарањују!) треба да држе вазада у духовној вези с Богом.

Кад је рат нека вјерује да је тако воља Божја. Испуњујући вољу његову не вјерује да га сам Бог у рат води и да ће га заштитити ако његову вољу храбро испуња. Бог кажљава само кукавце, и они у ствари доиста први и падају.

И тако даље. Тако војнику треба ствар објашњавати. —

(Наставиће се)

Дневне новости

Честике страних владара. Његово Краљ. Височанство Књаз Господар примио је о Новој Години телеграфске честитке од многих европских владара.

Сијело у Двору. Како смо јавили у пошљедњем броју, Њ. Кр. В. Господар дао је у очи Нове Године велико сијело у просторијама Свога Двора. Све што је најугледније из свију крајева наше пријестонице, то вече било је заступљено на сијелу. Гости, којих је мушких и женских било преко 250, искупили су се у Двору већ око 10 часова у вече. Даме су биле примљене у великоме салону, гдје су биле представљене Књагињи Милици, Књагињи Наталији и Књагињи Вјери. У побочним одјељењима приступали су господа Њ. Кр. В. Господару, уз кога су били Књаз Нашљедник, Књаз Мирко и Књаз Петар, који су се такмичили у љубезностима према гостима. У сјајно освијетљеним просторијама двора приказивала су риједак приказ сликовита наша народна одијела мушка и женска, измијешана са страним свечаним одијелима. Послије 10 часова отпочела је у великом салону играња, у којој је од Двора учествовао само Књаз Петар. Око 11^{1/2} часова гости су посједали за трпезе, које су биле намјештене на горњем и доњем спрату Двора. За народне посланике црквене великодостојнике, министре и војне великодостојнике била је намјештена велика трпеза на доњем спрату у оцаклији. Ту је сједио међу гостима и Њ. Кр. В. Господар. На горњем спрату било је више трпеза за све остале госте. Кад је гоп са „Табје“ огласио освитај Нове Године, Господар је подигао чашу и наздравио народу и отаџбини, а музика је засвирала химну. По томе су сви гости подигли чаше у здравље Господара и владалачкога дома. Њег. Краљ. Височанство Престолонашљедник пошао је за тијем од трпезе до трпезе и честитао гостима Нову Годину. Гости су га поздрављали бурним клицањем. Тако исто и Господар и Књаз Мирко и Књаз Петар честитали су гостима. Сијело је трајало до 1 час по поноћи, када се Господар са двором најмилостивије опростио са гостима и повукао у Своја одјељења.

Вратили се на Тополицу. Њихова Краљ. Височанства Престолонашљедник и Престолонашљедница вратили су се јуче на Тополицу.

Народ из унутрашњости. О Новој Години дошло је на Цетиње много народа из унутрашњости. Са њим је приспјело и много главара војничких и грађанских. Господар је у току ова три дана свакојега милостиво примио распитујући се о народним потребама.

Јубилеј Ж. Драговића. На Нову Годину г. Ж. Драговић прославио је тридестогодишњицу своје државне службе. Њ. Кр. В. Књаз Господар благоизволио је тијем поводом одликовати слављеника Даниловим орденом II. степена, а у 11 час прије подне послао је у стан слављеников Свога ордонанса капетана г. М. Томановића, који је г. Драговићу донио и усмено признање са највишега мјеста за његову ревностну службу црногорској школи и просвјети. Око подне је посјетио слављеника Његово Краљ. Височанство Престолонашљедник Књаз Данило, а послвије Њега довезао се и Његово Височанство Књаз Мирко да честита Своме бив-

шем наставнику српскога језика и историје.

Тога дана г. Драговића посјетили су г. г. министри, многобројни наши великодостојници, народни посланици, ученици и ученице и многи други поштоваоци његовога рада.

Изашла слика. „Уједињено Српство“, српски лист из Чикога, доноси у пошљедњем свом броју слику бригадира срдара Јанка Вуковића, која је врло лијепо израђена.

Наставила рад. Народна Скупштина, која је о божићним празницима била прекинула сједнице, продужила је рад 29. пр. мјесеца. У Скупштини се овијех дана претреса приједлог закона о устројству војске. Извјештаје са сједнице засебно доносимо.

Позив на претплату

Од 1. јануара о. г. „Цетињски Вјесник“ је ушао у другу годину. Позивајући читаоце на претплату, нарочито истичемо да у овој години нећемо слати лист никоме, ако нам унапријед не положи претплату.

Претплата се полаже искључиво администрацији нашега листа, која се налази преко пута Зетског Дома.

Претплатницима у унутрашњости и на страни најбоље је да шаљу претплату поштанским упутницама.

Цијена је листу:

За Црну Гору на годину 10, а на по године 5 круна;

За иностранство на годину 15, а на по године 7^{1/2} франака у злату.

Администрација

Рад Н. Скупштине

— извјештаји са сједница —

XIV. Сједница

31. децембра.

Председник је сједницу отворио послвије два сата по подне.

По свршетку претходних послова приједлози се на дневни ред: претрес приједлога закона о устројству војске.

Извјештај Илаја Капићић чита члан по члан, а председник оглашава да ли је примљен или не.

Прва четири члана примљена су по приједлогу одбора.

Код члана петог отвара се дуга и жива дебата, која се наставља и послвије одмора. Тежња је посланика да се тај члан стилизује тако, да се јасно види докле је ко војник и може ли се закон на њега примјењивати чак и кад није на служби.

Министар војни заступа гледиште, да не би требало војницима крњити грађанска права, те да се закон војни не примјењује на њега и онда када није на служби.

Послије дугог објашњавања и разлагања — у дебати су учествовали готово не сви посланици — прихваћена је редакција Живка Драговића, која се састоји у овоме:

Алинеја прва остаје по пројекту, а алинеја друга мијена се и гласи:

„За све остало вријеме црногорски држављанин је грађанин и користи се својим правима, који му Устав и закони дају. Али у случају војничко државне потребе дужан је слушати наредбе својих надлежних војничких старјешина и покоравати им се“.

Послије тога сједница је закључена а идућа заказана за пекат по подне.

XV. Сједница

2. јануара

Сједницу је председник отворио послвије два сата по подне.

Записник претходне сједнице прочитао је секретар Душан Петровић, а молбе и жалбе секретар С. Драговић.

Секретар Драговић чита саопштење председника Министарског Савјета др Л. Томановића председнику Скупштине, да је Министарски Савјет ријешно да повуче приједлог закона о државној управи и чиновницима грађанског реда. Скупштина ово саопштење прима к знању.

Прочитана је молба архиепископа-српског примаса Ш. Милиновића за одсуство, што Скупштина усваја.

Читају се телеграфске честитке упућене Скупштини о Новој Години.

Прелази се на дневни ред: наставак претреса приједлога закона о устројству војске.

Код чл. 6. узима ријеч министар војни бригадир Мартиновић, који изјављује да је на основу искуства учинио с одбором измјену у овом члану, изостављајући подјелу војске по годинама на класе. Кад такве подјеле нема, народ ће бити задовољнији, јер ће се војним старјешинама оставити да врше подјелу по физичким и др. приликама. Са овим се слаже и Ристо Бошковић.

О. Рњез тражи да му се објасни колико ће трајати рок у рекрутној обуци и кад ће бити.

Министар војни износи како црногорском војнику треба много мање времена за војну обуку, но другим војницима, те зато да је и предвиђено да мање служе.

О. Рњез тражи да му се објасни колико ће служити самац, нашта му министар одговара, да самци нијесу у изузетном положају, пошто је кратак рок војне обуке.

Вуко Кривокапић тражи да се смањи рок вјежбања.

Министар војни вели да је предвиђен највећи рок, али да он стварно неће бити толики.

В. Кривокапић тражи да се обилежи најмањи рок.

Око тога се развија велика дебата и говоре: Ј. Пламенац да буде рок од 6 мјесеци до 2 године; И. Капа, да се рок смањи; Н. Татар се слаже са министром Пламенцом; Р. Бошковић, Ж. Драговић, Р. Ракочевић, поп Крсто Томовић, И. Капићић, Ђ. Дреун, Ј. Дрљевић М. Ђукановић и др. Митар Радуловић, који је тражио да се рекрутovanje врши у 19. години.

Најзад се ставио овај члан на гласање и усвојен је по приједлогу министра војног: да рок рекрутске службе буде највише двије, а рок вјежбе највише једну годину.

Настаје одмор, а по одмору наставља се претрес.

Код чл. 18. министар војни тражи да се казна повиси.

Развија се око тога жива дебата. Једни су за то, да се новчана казна пропорционално раздијели, док су други у опште противни новчаној казни.

У дебати учествују: Р. Бошковић, који је за првобитни приједлог; В. Кривокапић да се осутнима продужи рок, а домаћи да не могу бити никако ослобођени од вјежбе; Јово Поповић вели, да треба укинути или казну или вјежбу; Ђуро Дреун, Ж. Драговић, Н. Татар, Ј. Дрљевић, Ф. Челебић, др. М. Радуловић, О. Рњез, И. Капићић, поп К. Томовић и др.

На крају се усваја члан овај по министровој редакцији т. ј. да казна буде најмања 5 круна, а иначе да се пропорционално примјењује по одредбама овог закона.

Сједница је закључена у 6, а идућа заказана за сјутра у 2 сата по подне.

ПРИВРЕДА

Виноградарство у Мађарској. Овогшња берба у Мађарској била је врло обилата; родило је више но прошле године и вина су већином доброг квалитета.

До сада су мађарска вина имала највећу потрошњу у Аустрији, али како је ове године и у Аустрији била берба обилата, то је извоз вина за Аустрију готово сасвим престао. Међу тим како Аустрија мора и при најбољој берби увозити вина и са стране, а највише из Мађарске, то ће без сумње и ове године морати подмиривати своју потребу у вину из — Мађарске.

Четврти међународни млекарски конгрес. Ових дана изабран је организациони одбор од првих сточарских и марвено-лекарских стручњака, коме је стављено у дужност, да предузме све потребне припреме за четврти међународни конгрес, који ће бити ове године у Будим-Пешти.

Задружна фабрика шунке. У Ирској основали су пољопривредници прву задружну фабрику шунке. Она може да приреди недљно по 750 свиња. Укупни трошкови изнели су око 155.000 динара. Свиње се за кланицу купују по живој или кланој мјери, према жељу продавца. Правилима обвезао се сваки задругар, да мора задружној кланици уступити све своје свиње шункаше, иначе плаћа за свако свиње казне 10 шилинга (скоро 12 динара). Број задругара износи 2800, а капитал 350.000 круна.

Земљорадничке коморе у Аустро-Угарској. Као што је познато, интересе трговачке у Аустро-Угарској заступају трговачке коморе, које одмах устају у одбрану трговачких права, чим ова ма с које стране буду угрожена. У овим коморама Срби трговци немају никаква удјела, јер

им је склоп удешен тако, да су свагда у већини они елементи, који у Србима гледају без икаквих разлога непријатеље отаџбине, — просто с тога што су Срби. Стога Срби врло мало учествују у раду тих трговачких комора, па ни онда, када се тиче њихових битних интереса.

Међу тамошњим Србима покренута је мисао, да се у будуће и они више заинтересују за ове коморе и да учине што се може, да у њима буду прави заступљени и интереси Срба трговаца.

Слично овим коморама спрема се закон са установљење земљорадничких комора са задатком, да се старају за унапређење земљорадника и њихових интереса. И овај закон биће сличан закону трговачких комора, са искључењем Срба из истих. Стога се међу тамошњим Србима осјећа покрет, да по усвајању овога закона од стране парламента, приступе оснивању земљорадничких комора, са што живљим учешћем Срба.

Женски свијет

Што су женске! Оне су у стању врло често да се жртвују и за туђу љепоту као за своју рођену. То је показао догађај, који се у Прагу збио. Надзорници једне фабрике, Габријели Брич, догодила се несрећа. Машина је била тако незгодно дохватила, да јој је скубила косу и здрала кожу с главе. Несрећница је одмах однесена на клинику, гдје је лекар констатовао да се повријеђеној може помоћи трансплантацијом т. ј. да јој се пришије на главу туђа људска кожа. Једног Самарићанина то је изазвало, да понуди четири стотине круна оној жени, која пристане на ту жртву, да помогне унесрећеној. Пријавио се било одмах велики број женских, од којих лекар изабра једну удовицу са двоје дјеце. Жени је требао новац и она је била готова да и ту жртву учини. Али се у томе јављају три дјевојке из угледних кућа, које изјавише да прописану награду удовици поклањају, али ће оне своју кожу жртвовати. Њекар је прегледао све три дјевојке и пошто је нашао, да имају здраву кожу извршио је операцију т. ј. од све три узео је по један дио коже са главе и пришио надзорници, која се сада налази на путу опорављења.

Мадаму Хумболт замјењује сада у јавности Енглескиња Виолети Ворт. Она је из занатлиске породице; кћи је једног лимара. Као лијепа била је велика кокет, те је у младости почела са љубавним авантурама. Долазећи у интимне односе са богатим свијетом, она је уживала у раскошу и сјају. Она је имала најелегантније и најмодерније аутомобиле, одлазила је у прве бање и тамо имала своје виле. Намјештај у њеним становима је био луксузан и прве врсте. Све је то она добијала на повјерење, обмалујући своје повјерице причама о некаквом огромном наслеђу, које није ни постојало. И на берзи се коцкала, што јој је и пресјело, јер је изгубила ту скоро грдни новац, поводом чега је имала плаћање. Како није могла исплату да изврши, нестало је, што је растријезнило и повјерице њене. За Ворт се не зна ништа, док новине доносе како јој се десила велика несрећа при вожњи на аутомобилу. Разумије се, да је то њен пошљедњи маневар, да скрије траг и остане на миру.

Наодно здравље

Запамтите! — Омењени људи реће болују од јектике него пожељени. — Најмање узрочак јектике уде је жене. — У туберкулозним (јектичним) породицама страдају највише дјеца. — Што више матер, које саме своју дјечу доје, то мање смртних случајева међу дјецом. — Чим мати своје дјете не доји, већ има опасност по његово здравље.

Јектика и друге врсте туберкулозе. — Сумњива или јектика је туберкулоза плућа, али сем те туберкулозе има је и по свима другим дјелима тијела — н. пр. туберкулозе грлишних марамица, туберкулозе језика, туберкулозе зглобова и костију, туберкулозе пријена, туберкулозе бубрега, туберкулозе бовже, туберкулозе мозга и т. д. Нека највише пада у очи туберкулоза плућа (јектика сумњива), јер је највише и зла. По рачунима проф. Р. Коха 11^{1/2} свих смртних случајева од туберкулозе су права јектика или туберкулоза плућа, а само 1^{1/2} случајева пада на све остале друге врсте туберкулозе.

Буквица за веселу браћу. — Све за вријеме, јави се до гроба (Бугар. нар. пос.). — Велика је потреба нашег доба што за трпезом дјети да јемо вина и пива (Норманел). — Ни у таквој ситу, ни у пјанцу друга (Српска нар. пос.). — Онај, који се слабо храни, а ракију пије да би био снажн за рад, поступа са својим тијелом исто онако, као онај бедушник, који удариша бодом свога — плаћу и премором ланеца — коња да потегне (К. Флјет).